

STRATEJİ

Büyüme ve Üretim Durumu

11 Aralık 2000

GSMH'nın 3Ç'deki artışı yıl sonu büyüme oranını yukarı çekti...

3Ç'de GSMH, geçen senenin aynı dönemine göre %6,9 artmıştır. 1999 yılında ekonominin girdiği darboğaz ve 17 Ağustos depremi ile KKO ve Üretim sırasıyla %4 ve %6,4 düşmüştür. GSMH ise geçen yıl anılan dönemde önceki seneye göre %7,4 azalmıştır. Bu yılın anılan döneminde ekonomi, hernekadar bir yıl içinde %6,9 büyümüş olsa da, 1998 yılının 3Ç'ine göre %1,2 daralmıştır. Ülkede ekonominin daraldığı dönemlerin ardından agresif büyümelerin yaşandığı gözlenmiştir. Bu yılın 3Ç'inde gerçekleşen artışın ise, son 12 yılın 3Ç artış ortalamalarının (ort. GSMH artışı: %4,9) üstünde olmasının yanısıra, 1995 yılındaki artışın (%10) gerisinde kalmasını depremin yarattığı fiziki tahribata bağlamak çok yanlış olmaz.

Sanayi ve tarım GSMH içindeki ağırlıklarını 3Ç'de %20'nin üstüne çıkardılar....

DİE'nün 3Ç ve ilk 9 aylık üretim verileri, faaliyet kollarının ve sektörlerin gelişim rakamlarını ortaya koymaktadır. GSMH içinde en büyük ağırlığa sahip olan sanayi sektörünün payı, 1999 yılının ilk 9 ayında %21,8 iken, bu yıl aynı dönemde %28,2'ye yükselmiştir. Tarım sektörünün ilk 9 aylık dönemde GSMH içindeki payı ise 1999 yılında %16 iken, bu yılın aynı döneminde %13,8 seviyesine gerilemiştir.

3Ç'de faaliyet kolları arasında en çok büyüyen %12,2 ile ticaret olmuştur. Ticaret altında toplanan, toptan ve perakende ticaret ve otel, lokanta hizmetlerinde gözlenen artış dikkat çekmektedir. İnşaat sektörü ise 3Ç'de çıkan gelen yapı izinleri ile kendini toparlamış ve yıllık %7,9 artış kaydetmiştir. Serbest meslek ve hizmetler ise bu dönemde %6,3 artmıştır. Bu arada devlet hizmetleri ilk çeyrekte GSMH içinde %5,3 paya sahipken 3Ç'de ağırlığını %4,2'e çekmiştir. 3 aylık dönemlerde devlet hizmetlerinin artışına bakıldığında, %2 oranında sabitlendiği görülmektedir. İthalat verginden elde edilen gelir ithalatın oldukça artması ile 3Ç'de %25 oranında yükselmiştir. GSYH bahsi geçen faaliyet kollarında gerçekleşen artışlarla, 3Ç'de %7,4 artış göstermiştir. Yılın ilk iki çeyreğinde, dış aleme giden kaynaklar, dış alemden gelenlerin üstünde seyrederek, nette bir önceki seneye göre azalmıştır. 3Ç'de net dış alem faktör gelirleri pozitifte dönmüş ve yıllık %0,6 artmıştır.

3.Ç'00/3.Ç'99	Sabit Fiyatlarla (%)			
	1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	Toplam
Sektörler				
Tarım	1.4	1.9	1.9	1.8
Sanayi	2.8	4	9.8	5.7
İnşaat	-2.1	2.9	7.9	3.6
Ticaret	9.9	10.6	12.2	11.1
Ulaşt.+Haberl.	4.7	4.5	4	4.4
Mali kuruluş.	2.2	1.6	1.9	1.9
Konut sahipliği	-1.1	-1.1	0.1	-0.7
Serb. meslek ve Hizm.	3.9	4.6	6.3	5.2
Devlet Hizmetleri	2.2	2.1	2.3	2.2
Kar amacı olm. Kuruluşl.	0.7	-0.4	0.7	0.4
İthalat vergisi	32.6	26.5	25	27.7
GSYH	5.5	6	7.4	6.5
GSMH	4.1	4.6	6.9	5.4

ÜRETİM: 3Ç'de toplam sanayinin %9,7 artışı özel sektörün itici gücüyle gerçekleşti...

Yılın 3Ç'inde toplam sanayi, önceden de belirtildiği üzere %9,7 artmıştır. Toplam sanayinin büyümesindeki faktör yine özel sektör olmuştur. Bu dönemde özel sektör üretimi %14 civarında artarken, kamu sektörü %1,2 daralmıştır. Kamu sektörü yılın ilk çeyreğinde %8, ikinci çeyreğinde ise %12,1 küçülmüştür. Bunun sonucunda 9 aylık ortalamada, kamu üretimi yıllık bazda %7,3 azalmıştır.

3Ç'de toplam sanayi içinde en çok üretim artışını gerçekleştiren %10,8'lik artışla imalat sanayi sektörü olurken, elektrik, gaz ve su sektörü %8,7 oranında büyümüştür. Diğer taraftan, madencilik sektörü %4,8 daralmıştır.

İmalat sanayi 3Ç'de %10,8 büyüdü...

Toplam sanayi içinde %86,92 payı olan imalat sanayi içinde en büyük ağırlığa sahip sektörlerin analizi de önem arz etmektedir. 3Ç'de imalat sanayi içinde %10,6'lık ağırlığı olan gıda ve içecek üretimi %8,1 artarken, %10,34'lük ağırlığa sahip kimya maddesi imalatı %7,2 artmıştır. Tekstil sektörü ile giyim eşyası imalatı sektörünün ağırlıklarının toplamının %16,3 olduğu göz önüne alınırsa, sırasıyla %12,4 ile %4,9 artış kaydetmelerinin imalat sanayinin büyümesinde oldukça etkili olduğu anlaşılır. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol imalatını kamu sektörünün ağırlıkta gerçekleştirdiği düşünülürse, kamunun işlettiği rafinerilerin dönem sonuna doğru toparlanmaları, 3Ç'de de sektörün %7,8 küçülmesini engelleyememiştir. İmalat sanayine, %14,48 payı olan kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri arındırılarak bakıldığında, üretimin yaklaşık 1 puan arttığı görülmektedir.

2000 yılı 3Ç (yıllık bazda değişim)	Devlet	Özel	Toplam
İmalat sanayi	-1.4%	13.8%	10.8%
<i>Gıda İçecek</i>	-7.7%	9.9%	8.1%
<i>Tütün ürünleri</i>	14%	16.8%	15.9%
<i>Tekstil</i>	50%	12%	12.4%
<i>Giyim eşyası</i>	-68%	7.3%	4.9%
<i>Kok. Kömürü raf. Edil. petrol ürünü.</i>	-5%	-19.4%	-7.8%
<i>Kimya. Mad.</i>	-6%	9.4%	7.2%
<i>Metal olmayan ürünler.</i>	14%	16.1%	16.2%
<i>Ana Metal san.</i>	7.7%	3%	4.8%
<i>Plastik ürünleri</i>		35.6%	13.8%
<i>B.y.s. elektr. Mak. Cihaz</i>	14.6%	13.7%	64.4%
<i>Taşıt araçl.+ karoseri</i>	-	64.4%	64.4%
<i>Diğer ulaşım araçları</i>	-	-17%	-17%

Çalışan sayısı ve çalışılan saatlerde artış, kamu kesiminde azalma gösterdi...

3Ç'de imalat sanayinin bir önceki seneye göre üretim şekline bakıldığında, çalışan sayısında %0,4 azalma görülmüştür. Çalışılan saatte %0,8 artış olurken, verimlilik çalışan kişi başına ve çalışan saat başına sırasıyla %11,2 ve %9,9 artmıştır.

İmalat sanayinde bir önceki yılın aynı dönemine göre değişim				
2000 yılı 3Ç		Kısmi verimlilik		
Sektör	Üretimde çalışan sayısında	Üretimde çalışılan saatte	Üretimde çalışan kişi başına	Üretimde çalışılan saat başına
Devlet	-5.3%	-6.3%	4.2%	5.2%
Özel	0.7%	2.2%	13.1%	11.3%
Toplam	-0.4%	0.8%	11.2%	9.9%

3Ç'de kamu kesimi üretiminde, bir önceki seneye göre çalışan sayısı %5,3 azalırken, çalışılan saatte de %6,3 azalma olmuştur. Hükümetin bu sene KİT'lere aktardığı fonların kısılmasıyla kamu kuruluşlarının çalışan sayısını azaltmak zorunda kaldığı ve mesailerini azalttığı düşünülmektedir. Bununla birlikte, kamu sektöründe verimlilik çalışan kişi başına %4,2, çalışılan saat başına %5,2 artmıştır. Özel sektöre gelindiğinde, 3Ç'de ekonominin canlanmasına paralel olarak, üretimde çalışan sayısının ve çalışılan saatin sırasıyla %0,7 ve %2,2 düzeyinde arttığı görülmektedir. Özel sektörde, anılan dönemde çalışan kişi başına ve saat başına verimlilik de sırasıyla %13,1 ve %11,3 artmıştır.

Ekim ayında toplam 1962 şirket 1462 firma açıldı...

Ekim ayında açılan şirket sayısı, bir önceki seneye göre %21 azalarak 1541 olarak gerçekleşmiştir. Kapanan şirket sayısı da geçen sene Ekim ayında daha yüksek seyretmişti. Yeni açılan markaların 1999 yılı Ekim ayında, neti 772 iken, bu sene aynı ayda 468 olarak gerçekleşmiştir.

Ekim	1999	2000	Değişim
Yeni açılan şirketl. & kooperatifi.	1962	1541	-21%
Kapanan şirketl. & kooperatifi.	114	70	-39%
Yeni açılan firmalar	1462	754	-48%
Kapanan firmalar	690	286	-59%

Ekim ayında en çok firma toptan ve perakende ticaret sektöründe açıldı...

Ekim ayında açılan ve kapanan firmaların neti söz konusu olduğunda, öne çıkan faaliyet kolu toptan ve perakende ticaret olmaktadır. Yılının 3Ç'inde en çok büyüyen ticaret kolunda Ekim ayında açılan firmaların neti 170 olarak gerçekleşmiştir. Büyümenin bir göstergesi olan net açılan firmaların istatistikleri, inşaat sektörünün Ekim ayında en çok büyüyen sektörler arasında ikinci sırayı aldığını göstermektedir. İnşaat sektöründe net 60 firma açılırken, imalat sektörü açılan firma sayısı (39) ile 3. sıraya düşmüştür.

	Ekim'00		
	Açılan	Kapanan	net
Toplam	754	286	468
Tarım	3	1	2
Balıkçılık	1		1
Madencilik	1		1
İmalat	65	26	39
Elektrik			0
İnşaat	80	20	60
Toptan ve perakende ticaret	371	201	170
Otel ve lokantalar	39	6	33
Ulaştırma, depolama ve haberl.	45	10	35
Mali-aracı kuruluşların faaliyetleri	37	5	32
Gayrimenkul, kiral. ve iş faaliyetl.	86	13	73
Kamu hizmetleri	26	4	22

3Ç'te Protestolu senetlerin tutarı önceki seneye göre %43,7 arttı...

Protestolu senetler 1999 yılının 3Ç'inde 148,531 milyar tutarında gerçekleşirken, bu yıl aynı dönemde 213,499 milyar TL oldu. Protestolu senetler tutarının bu yılın 3Ç'inde bir önceki senenin aynı dönemine göre %43,7 artması ve 1999 yılının 3Ç'de gösterdiği artışın (%52,7) altında kalması olumlu bir gelişme olarak yorumlanabilir. Adet bazında protestolu senetler 1999 yılının 3Ç'te 204,741 olurken, 2000 yılının 3Ç'inde 293,446 tuttu. 2000 yılının 3Ç'inde protestolu senetler önceki senenin aynı dönemine göre %43,3 artarken, 1999 yılının anılan döneminde evvelki seneye göre %37,2 azalma yaşanmıştır.

Yıllık değişim	3Ç tutarı		3Ç adeti	
	1999	2000	1999	2000
Protestolu senetler				
Tem.	55.6%	20.1%	-42.2%	51.0%
Ağus.	59.5%	54.5%	-32.4%	34.2%
Eyl.	45.2%	55.5%	-36.8%	45.5%
Toplam	52.7%	43.7%	-37.2%	43.3%

Ocak-Ekim döneminde de en çok yeni firma toptan ve perakende ticaret kolunda görüldü...

Ocak-Ekim döneminde de toptan ve perakende sektörü net açılan firma sayısı açısından (7,737) diğer sektörleri geride bırakmıştır. İmalat sektörü net açılan 4,634 firma ile ikinci sırada yer alırken, 1999 yılında 4,810 olan net açılan firma sayısının altında kalmıştır. Bu arada, inşaat sektörü net 3,708 yeni firma ile en hızlı gelişen üçüncü sektör olmuştur. Açılan firma sayısı yıllık bazda en çok artan faaliyet kolu ise mali-aracı kuruluşlar olmuştur.

Bu arada kamu hizmetlerinde açılan firma sayısı önceki senenin aynı dönemine göre %10,4 artarken, bu yılın ilk 10 ayında açılan firma sayısı diğer sektörlerle karşılaştırıldığında 6. sırada yer almıştır.

Net açılan firmalar ve şirketler	Ocak-Ekim		
	2000	1999	Değişim
Toplam	23,666	21,040	12.5%
Tarım	262	218	20.2%
Balıkçılık	35	26	34.6%
Madencilik	201	159	26.4%
İmalat	4,634	4,810	-3.7%
Elektrik	65	44	47.7%
İnşaat	3,708	3,574	3.7%
Toptan ve perakende ticaret	7,737	6,706	15.4%
Otel ve lokantalar	882	848	4.0%
Ulaştırma, depolama ve haberl.	1,753	1,408	24.5%
Mali-aracı kuruluşların faaliyetleri	649	419	54.9%
Gayrimenkul, kiral. ve iş faaliyetl.	2,665	1,856	43.6%
Kamu hizmetleri	1,073	972	10.4%

3Ç'de istihdam 415 bin kişi artarken, işsizlik sayısı 120 bin kişi azalarak 1.221 bin oldu....

Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) tanımları esas alınarak DİE tarafından hazırlanan 2000 yılı 3. dönem hane halkı işgücü anketi geçici sonuçları açıklandı. Açıklamaya göre, 15 ve daha üstü yaştaki nüfus Temmuz-Eylül arası 264 bin kişilik artış kaydederek 44.881 bin düzeyine ulaşırken, bu dönemde 21.727 bin kişinin istihdamı gerçekleştirilmiştir. Böylece Nisan-Haziran dönemine göre 3Ç'de 415 bin kişi fazla istihdam sağlanırken, istihdamın 15 ve yukarı yaştaki nüfusa oranı %48,4 oldu (2. Dönem istihdam oranı: %47,8). İşsiz sayısı 3Ç'de 1,295 bin kişi olurken, 2Ç'ye göre 120 bin kişilik bir azalma yaşamıştır. İşsizlik oranı da 2.Ç'de %6,2 iken, 3Ç'de %5,6'ya düşmüştür.

Toplam istihdam içinde çalışan sayısını en çok arttıran Hizmetler sektörü oldu...

3Ç sonunda istihdam edilen kişi sayısı 21.727 bin çıkarken, geçen senenin Ekim ayında 21.326 bin olarak kayda geçmişti. Bu yılın 3Ç'inde ücretli ve yevmiyeli olanların toplam işgücüne oranı %47,6 olmuştur (Ekim'99: %44,9). İşverenlerin toplam içindeki ağırlığı kısmen azalmıştır. 1999 yılı Ekim ayında %30,3 çıkan bu oran, bu yıl %29 olarak gerçekleşmiştir. Ücretsiz ve aile işçisi oranında ise azalma gözlenmektedir (3Ç 2000: %22,5; Ekim 1999: %24,7).

Bu yılın 3.Ç'inde tarım sektörüne alınan işçi sayısı 8.163 bin olmuş ve toplam içindeki ağırlığı da geçen sene Ekim ayında %40,5 iken bu yılın anılan döneminde %37,6'ya gerilemiştir. Bu yılın 3.Ç'inde tarım dışı faaliyetlerde çalışan kişi sayısı 13.564

bin olurken, toplam içindeki ağırlığı, geçen senenin Ekim ayına göre 3 puan civarında artarak, %62,4'de çıkmıştır. Tarım dışı faaliyetler içinde en çok istihdam sağlayan sektör, 8,277 bin kişi ile hizmet sektörü olurken, sanayi sektörü 3.851 bin kişi ile istihdam açısından ikinci sırayı aldı. Hizmet sektörünün işgücü hacminin tarım dışı faaliyetlerin hacmine oranı %61 olurken, sanayi sektörünün hacmi %28,4 olmuştur (1999 Ekim; hizmetler: %61, sanayi: %28,4). Bu arada hizmet sektöründe çalışan sayısı tarım sektöründe çalışan sayısını geçmiştir. Hizmetler sektöründeki işçi sayısının toplama oranı geçen seneye göre artarken, tarımdaki istihdam azalmıştır.

Sonuç...

3Ç'te büyüme oranı %6,9 ile yüksek çıkarken, ticaret diğer sektörlerin üstünde bir büyüme oranına (%12,2) ulaşmıştır. Açılan firma sayısının toptan ve perakende ticarete, diğer faaliyet kollarının üzerinde seyretmesinden de sektörün hızlı geliştiği anlaşılıyor. Bunun dışında, yılın ilk yarısında belirgin bir talep artışının 3Ç üretimine de yansıdığı görülmektedir. 3Ç'de %10,8 arttırılan üretime paralel olarak çalışan sayısı ve çalışılan saatinde özel sektörde arttığı dikkati çekmektedir. İstihdam sayısındaki artış, çalışılan saatteki artışı doğrulamaktadır. Özellikle, hizmetler sektörünün istihdamını önceki seneye göre 5 puan arttırarak tarım sektörünün de önüne geçmesi, özel sektörde çalışan sayısının artmasını açıklamaktadır. Yılın bu döneminde de önceki iki dönemde olduğu gibi, özel sektör toptan üretimin artmasını sağlamış, kamu kesimi ise sürekli zarar etmiştir.

(yüzdeler)				
Türkiye	3.Ç'00	Ekim'99	3.Ç'00	Ekim'99
Toplam	21,727	21,236	100.0%	100.0%
Ücretli ve yevmiyeli	10,345	9,544	47.6%	44.9%
Kendi hesabına ve işveren	6,500	6,441	29.9%	30.3%
Ücretsiz aile işçisi	4,881	5,252	22.5%	24.7%
Tarım, avc. , omanc. ve balıkç.	8,163	8,595	100.0%	100.0%
Ücretli ve yevmiyeli	424	450	5.2%	5.2%
Kendi hesabına ve işveren	3,355	3,357	41.1%	39.1%
Ücretsiz aile işçisi	4,383	4,788	53.7%	55.7%
Tarım dışı faaliyetler	13,564	12,642	100.0%	100.0%
Ücretli ve yevmiyeli	9,921	9,094	73.1%	71.9%
Kendi hesabına ve işveren	3,145	3,084	23.2%	24.4%
Ücretsiz aile işçisi	498	464	3.7%	3.7%
İktisadi faaliyetler				
Toplam	21,727	21,236	100.0%	100.0%
Tarım	8,163	8,595	37.6%	40.5%
Tarım dışı faaliyetler	13,564	12,642	62.4%	59.5%
Sanayi	3,851	3,664	28.4%	29.0%
İnşaat	1,437	1,346	10.6%	10.6%
Hizmetler	8,277	7,631	61.0%	60.4%

Bu raporda yer alan tüm bilgi ve veriler güvenilir olduğuna inanılan, halka açık kaynaklardan alınmıştır. Raporda yer alan bilgilerin doğru ve eksiksiz olması amacıyla gereken tüm dikkat ve özen gösterilmiştir. Bu bilgilerin kullanılması sonucu doğabilecek sonuçlardan, bilgilerdeki eksiklik ya da yanlışlıktan Strateji Menkul Değerler A.Ş. sorumlu tutulamaz. Bu yayında yer alan görüş ve düşüncelerin Strateji Menkul Değerler A.Ş. yönetimi için hiçbir bağlayıcılığı yoktur. Bu bilgi ve verilerin amacı, profesyonel yatırımcılara enformasyon vermek olup, kişilerin yatırım kararlarını söz konusu bilgilere bağlı kalmadan verdikleri varsayıdır. Bu nedenle, yayınlanan hiçbir görüş ya da düşünce bir yatırım önerisinde bulunma hedefi ya da adı geçen hisselerin alınıp satılması tavsiyesi niteliğinde değildir. Strateji Menkul Değerler A.Ş.'nin bağlı kuruluşları, çalışanları, yöneticileri, ortakları, hakkında rapor yazılan şirket ile danışmanlık niteliğinde zaman zaman doğrudan ya da dolaylı olarak birebir ilişkiye girmiş olabilir ya da herhangi bir hisse senedi işlemi gerçekleştirmiş olabilirler.

2000 Strateji Menkul Değerler A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Strateji Menkul Değerler'in izni alınmadan, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt cihazı veya başka bir yöntemle, bu yayınların bir kısmı ya da tamamının kopyası çıkarılamaz, bilgisayar sistemlerine aktarılamaz.